

ԼՈՒՍԱՄԻՈՐԻԶ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

ԳԱՆԱՏԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

Թ. ՏԱՐԻ ԹԻՎ 5, Ապրիլ 2026

ՅՈՒՍԱԴՐԻԶ ՍԿԻԶԲԸ ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ

Ծաղկազարդին Քրիստոս յաղթական մուտք գործած էր Երուսաղէմ:

Աագ Ուրբաթ օր ամէն ինչ ւաւրտած էր: Քրիստոս Խաչին վրայ իր մահկանացուն կնքած էր: Աշակերտները՝ յուսահատ: Գերեզմանը՝ վերջակէտ:

Այս նոյն պատկերը կը տիրէ մեր կեանքի մրրկալից փոթորիկներուն դիմաց: Յաճախ կը կանգնինք մեր «գերեզմաններուն» առջեւ, ինչպէս ցափ, կորուստի, հիւանդութեան եւ կամ այլ տեսակի դժուարութեան ու նեղութեան մէջ եւ յուսահատ կը կարծենք ամէն ինչ ւաւրտած է:

Մարդկային կեանքի ընթացքին կան պահեր, երբ ամէն ինչ գերեզմանի մը նման կը փակուի մեր դիմաց: Երբ խաւարը աւելի տիրական կը դառնայ քան լոյսը: Երբ աղօթքը կարծես կը լռէ եւ պատասխան չի տար: Երբ մահը վերջնական իրականութիւն կը դառնայ:

Սակայն, այս օրերուն երկինքն ու երկիրը իրարու կը հանդիպին եւ զիրար կը գրկեն:

Մարդկային տագնապն ու տխրութիւնը աստուածային մխիթարութեամբ կը սփոփի:

Այս օրերուն եկեղեցին աշխարհին դիմաց ուրախութեամբ ու ցնծութեամբ կը յայտարարէ յափտենական ճշմարտութիւնը, որ գերեզմանի քարը վերջնականապէս գլորուած է: Գերեզմանը թափուր է: Քրիստոս յարութիւն առած է: Այս ճշմարտութիւնը կը փոխէ ամէն ինչ:

Հետեւաբար ամբողջ սրտով սրտագինս գոչենք. Մահը պարտուած է: Սէրը յաղթած է: Յոյսը յաղթած է: Պօղոս Առաքեալին բառերով քաջաբար ու յաղթական ձայնով բոլորս աղաղակենք՝ «Ո՛ր է, ո՛վ մահ, յաղթանակը»:

Քրիստոս յարութիւն առաւ: Մահուան վրայ յաղթանակ տարաւ եւ իր յարութեամբ մեզի նոր կեանք պարգեւեց: Քրիստոսի թափուր գերեզմանը վախճանը չէր այլեւս, այլ սկիզբն էր նոր կեանքի: Այլեւս ողորմութեան դուռը փակ չէր մեղաւոր մարդուն առջեւ, ընդհակառակը բացուած էր հոգեւոր վերածնունդի նոր ճանապարհը:

Թող Յարուցեալ Տէրը մխիթարէ, զօրացնէ եւ առաջնորդէ մեզ դէպի ՅՈՒՍԱԴՐԻԶ ՍԿԻԶԲԸ ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ:

**Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:
Օրհնեալ է Յարութիւնը Քրիստոսի: Ամէն:**

ԲԱՐԳԷՆ ԱՐՔԵՂԻՍԿՈՂՈՍ

ԽՄԱՐԱԳՐԱԿԱՆ

Քրիստոսի հրաշափառ Յարութեան տօնը պատմական անժխտելի եղելութիւն մըն է: Յիսուս՝ Աստուծոյ Միածին Որդին աշխարհ եկաւ, մեզի պէս մարդ եղաւ, քարոզեց, դաստիարակեց, ուղղորդեց ժողովուրդը եւ իր կեանքը զոհելով Խաչին վրայ, իր արեամբ քաւեց մարդոց մեղքերը եւ իր Յարութեամբ կեանք պարգեւեց համայն մարդկութեան:

Երբ կը տօնենք Սուրբ Յարութեան տօնը, մենք չենք յիշեր միայն դատարկ գերեզմանը, այլ կը վերապրինք այն մեծ յաղթանակը, զոր Քրիստոս Ինք մեզի՝ մեղաւորներուս համար տարաւ՝ մահը խորտակեց եւ մարդս մեղքի տիղմէն դուրս հանեց: Յաղթանակի այս օրը մեզմէ իւրաքանչիւրը կը հրաւիրէ՝ մեր կեանքին մէջ եւս յաղթահարելու ամէն դժուարութիւն եւ Քրիստոսով մենք զմեզ նորոգելու նոր յոյսով ու հաւատքով:

Յարութեան լոյսը կը փայլի, ուր որ հաւատք կայ: Ան կը լուսատրէ մեր ճամբաները, կը ջերմացնէ մեր սրտերը եւ կը զօրացնէ մեր կամքը՝ ապրելու Աստուծոյ կամքին համաձայն: Այս լոյսին տակ մարդ կը վերագտնէ իր իսկական կոչումը՝ սիրել իր նմանը, ներել իր դէմ հակառակութիւն ունեցողը եւ նորոգուիլ մտապէս, հոգեպէս ու ֆիզիքապէս:

Այսօր, աւելի քան երբեք, աշխարհը կարօտ է Յարութեան լոյսին: Պատերազմներու, տագնապներու եւ անորոշութեան մէջ, Քրիստոսի Յարութիւնը կը մնայ անսասան յոյսի աղբիւր մը եւ մարդուս կը յիշեցնէ, որ մահը վերջը չէ, դժուարութիւնները վերջակէտ չեն դներ մեր կեանքին մէջ, ամէն բան Տիրոջմով կը նորոգուի: Քրիստոսի Յարութեամբ կեանքը կը յաղթէ մահուան, եւ լոյսը՝ խաւարին:

Թող Քրիստոսի Հրաշափառ Յարութեան տօնը ըլլայ առիթ՝ վերանորոգելու մեր հաւատքը եւ նորոգելու մեր հոգեւոր կեանքը:

**ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱՎ Ի ՄԵՌԵԼՈՑ
ՕՐՀՆԵԱԼ Է ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՔՐԻՍՏՈՍԻ**

Հայր Յակոբ

ՈՍԿԵՂԷՆ ՀԱՄԱՐ

«Քրիստոս արդարեւ մեռելներէն յարութիւն առած է, որպէս առաջին օրինակը մեռելներու յարութեան: Ինչպէս մարդով մը սկիզբ առաւ մահը, նոյնպէս մարդով մը սկիզբ կ'առնէ մեռելներու յարութիւնը: Ինչպէս Ադամէ ծնածները բոլորն ալ կը մեռնին, այնպէս ալ Քրիստոսէ ծնածները բոլորն ալ պիտի կենդանան» (Ա. Կորնթացիներուն 15.20-22):

“The truth is that Christ has been raised from death, as the guarantee that those who sleep in death will also be raised. For just as death came by means of a man, in the same way the rising from death comes by means of a man. For just as all people die because of their union with Adam, in the same way all will be raised to life because of their union with Christ.” (1 Corinthians 15.20-22)

ԻՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԵՐԸ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ինչպես հողը կ'աճեցնէ այն ինչ որ կը սերմանուի իր մէջ, այնպէս ալ, հողեղէն մարդու բնութիւնը կը պտղաբերէ այն ինչ որ մարդու բնութիւնը կը պտղաբերէ այն ինչ որ կը սերմանուի իր մէջ՝ ատիկա ըլլայ մեղքի փուշ թէ առաքինութեան ծաղիկ: Հետեաբար, եկէք Աստուծոյ պատուիրաններուն սերմնահատիկներուն լոյսը ցանենք մեր հոգիներուն մէջ, որպէսզի ամէն տեսակի բարի ծաղիկներ աճին հոն:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՐԶՆԿԱՅԻ

Ինչպէս մշակը շտեմարաններէն սերմ կ'առնէ եւ զայն արտին մէջ կը ցանէ, նոյնպէս ալ, մեր միտքը Սուրբ Գիրքի շտեմարանէն Աստուծոյ խօսքին սերմը կ'առնէ եւ զայն կ'ոռոզէ հաւատքի իմաստութեան ջուրով, միշտ ինքն իրեն յիշեցնելով մահուամբ այս աշխարհէն դուրս գալու մասին:

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ

Սիրելիներ, Աստուածաշունչ Մատեանի ընթերցանութիւնը մեծ շնորհ է: Անիկա իմաստուն կը դարձնէ հոգին, մարդս կը դարձնէ երախտագէտ Աստուծոյ հանդէպ, թոյլ չի տար մեզի հակիլ չար բարքերու, մեր միտքը կը յափշտակէ եւ կը կեդրոնացնէ երկինքի վրայ, մեզ կը մղէ գործելու՝ Տիրոջմէ հատուցում ստանալու ակնկալութեամբ, եւ մեծ նախանձախնդրութեամբ ձգտելու առաքինութեանց սխրանքներու:

ՅՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ

ՆԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԶԱՍՏՈՒԱԾ ԿԱՆՉԵԼՈՒ ԱՂՕԹՔ

Ո՛վ Հայր եւ Աստուած, որ գթառատ ես, եւ ամէն տեսակ մխիթարութիւն պարգեւելով մեզ կը մխիթարես մեր բոլոր նեղութիւններուն ժամանակ: Այս պահուն լա՛ք քու ծառաներուդ պաղատալից խնդրանքը, եւ ընդունէ մեր աղաչանքը: Դո՛ւն որ բարերար ես, ջնջէ մեր յանցանքներուն արժանի ահաւոր պատիժը: Ներողամիտ եղի՛ր եւ լա՛ք մեզ, քաւէ եւ ներէ մեր մեղքերը: Արժանի՛ ըրէ գոհութեամբ փառաւորելու քեզ՝ Հօր եւ Միածին Որդիին հետ միասին. այժմ եւ յաւիտեան:

ԱՄԷՆ:

Ի ԽՈՐՈՑ ՄՐՏԻ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԲԱՆ ԶԳ. (Ա.)

Անքնին բարձրեալ, ահեղ զօրութիւն, արարածներու Տէր, երկինքի արքայ, հրեշտակներու ստեղծող, միտքի գոյարան, հրեղէններու հաստիչ, հոգիներու բարի պետ, ապահովութեան աջ, հանգստաւէտ անդորրութիւն, լոյսի աչք, բերկրալից պայծառութիւն, երանութեան ճամբայ, կեանքի պատճառ, բանականութեան շարժառիթ, անվտանգ փրկութիւն, խաղաղութեան առաջնորդ, ամրութեան պարիսպ, պահպանութեան պատուար, օրհնութեան հրեղէն ցանկ, անոխակալութեան սահման, իմ այս խոստովանական աղօթքներու շնորհիւ ի բարին յիշէ մեր մարդկային թշնամիները եւ ողորմութիւն եւ քաւութիւն պարգեւէ անոնց. իմ պատճառովս մի՛ բարկանար անոնց, Տէր, իբրեւ սուրբեր բամբասողներու իմ մասին ունեցած մեծ սիրոյդ համար. այլ զանոնք նկատելով չարեր կշտամբողներ, եւ իրաւամբ նախատողներ, ներէ՛ իրենց յանցանքներուն: Եթէ անոնք ու ես Քու առջեդ ներկայանանք, ո՛վ արդարադատ, անոնց մէջ պիտի գտնես այնպիսիներ, որոնք քիչ մը միայն յանցաւոր են հանդէպ մեզի, ու թերեւս իրաւունքով ալ բամբասած են զմեզ: Իսկ ես, ո՛վ ամենապարգեւ, ինչ անհամար ու անկշռելի եւ բազմապիսի ուխտազանցութիւններ ունեցած եմ հանդէպ Քեզի:

ԱՄԷՆ:

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀՐԱՇԱՓԱՒ ԅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՐԲ ԅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՒ:

Քրիստոս իր թաղումէն երեք օր ետք, Կիրակի առտու յարութիւն առաւ:

ԻՆՉ ԵՂԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ ՊԱՀԱԿՆԵՐԸ:

Գերեզմանին պահակները վախցան, սարսափեցան ու մտելի պէս գետին ինկան:

ԻՆՉՈՒ ԱՅՊՊԷՍ ԵՂԱՆ:

Որովհետեւ վախցան երբ տեսան՝ հրեշտակը, որ յանկարծ փայլակի պէս իջնելով՝ գերեզմանին դրան քարը գլորեց:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԅԱՐՈՒԹԵԱՆ ԼՈՒՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ՏԱՐԱԾՈՒԵՑԱՒ:

Կիրակի առտու կանուխ, երբ իւղաբեր կիները Յիսուսի մարմինը օծելու եկան, գերեզմանը բացուած տեսան եւ մարմինն ալ հոն չգտան:

ԻՆՉՊԷՍ ԳԻՏՅԱՆ, ՈՐ ՅԻՍՈՒՍ ԅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԵՐ Է:

Յանկարծ՝ երկու լուսափայլ հրեշտակներ անոնց երեցան եւ ըսին. «Ինչո՞ւ ողջը մտելներու մէջ կը փնտռէք: Հոս չէ՛ ան. Յարութիւն առաւ» (Դկ 24.5):

ՈՒՐԻՇ ԻՆՉ ԵՂԱՒ:

Երբ Մարիամ Մագթաղենացի կու լար, Յիսուս պարտիզպանի կերպարանքով անոր երեցաւ եւ պատուիրեց, որ երթայ եւ Իր յարութիւնը աշակերտներուն աւետէ:

ՊԱՀԱԿ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԱՅՍ ԴԷՊԸ ԻՐԵՆՑ ՄԵԾԵՐՈՒՆ ՊԱՍՏԵԼՈՒ ԶԳԱՏԻՆ:

Այո, պահակները անմիջապէս գացին քահանայապետներուն եւ հրեայ երեւելիներուն եւ եղածը պատմեցին:

ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐԸ ԳԻՏՅԱՆ ՈՐ ՔՐԻՍՏՈՍ ԅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱԾ Է:

Այո, իւղաբեր կիները Յիսուսի յարութիւնը առաքեալներուն աւետեցին եւ անոնց ըսին, ինչ որ Յիսուս պատուիրեց:

ՅԻՍՈՒՍ ԻՆՉ ՊԱՏՈՒԻՐԵՑ:

Յիսուս պատուիրած էր, որ առաքեալները շուտով Գալիլիա երթան զԻնք տեսնելու, անոնք ալ գացին եւ հոն Յիսուսը տեսնելով՝ ուրախացան ու երկրպագեցին անոր:

ՈՒՐԻՇ ԱՆԳԱՍ ՅԻՍՈՒՍ ԵՐԵԻՑԱՒ ԻՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ:

Մինչեւ քառասուն օր Յիսուս տասնըմէկ անգամ երեցաւ իր աշակերտներուն, եւ իր ձեռքերուն եւ ոտքերուն վերքերը անոնց ցոյց տուաւ որ հաւատան:

ԻՆՉՈՒ ԱՆՈՆՑ ՄԷՋ ԶՀԱՒԱՏԱՅՈՂ ԿԱՐ:

Առաքեալներէն մէկը՝ Թովմաս, որ առաջին անգամ իր ընկերներուն հետ չէր, կասկած յայտնած էր:

ԹՈՎԱՄԱ ՅԵՏՈՅ ՀԱՒԱՏԱՅ:

Թովմաս երբ շօշափեց Յիսուսի վերքերը, հաւատաց. բայց Յիսուս ըսաւ. «Երանի անոնց՝ որոնք առանց զիս տեսնելու կը հաւատան» (Յի 20.29):

ՄԻՐԵԼ

Յաճախ սիրոյ շուրջ կը խօսինք այնպէս, ինչպէս զգացումի մը մասին: Բայց եթէ սպասենք սիրոյ զգացումի մը, նախքան մեր սիրելը, հաւանաբար երբեք չյաջողինք լաւապէս սիրել: Սիրոյ զգացումը գեղեցիկ է եւ կենսատու, բայց մեր սիրելը չի կրնար այդ զգացումին մէջ կեդրոնացած ըլլալ:

Սիրել կը նշանակէ մտածել, խօսիլ ու գործել ըստ այնմ հոգեւոր գիտակցութեան, թէ մենք մեծապէս սիրուած ենք Աստուծմէ եւ կոչուած ենք այդ սէրը տեսանելի դարձնել աշխարհիս մէջ:

Ընդհանրապէս գիտենք, թէ սիրով գործել ինչ կը նշանակէ: Եւ երբ սիրով «գործենք», նոյնիսկ այն ատեն, երբ ուրիշներ չկարենան փոխադարձել այդ սէրը, պիտի տեսնենք, որ մեր զգացումները համապատասխան են մեր գործերուն:

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՐԸ
Հենրի Ծ. Մ. Նուրն

ՀԱՍՎԿՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ ԲՈՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԿԱՄ ՀԱՒԱՏԱՑԵԼՈՑ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

ՈՂՋՈՑԻ

Այնուհետև, պատարագիչը կէս մը կը բանայ Սկիհին ծածկոցը, որպէսզի սուրբ Հացը երեւի մաղձմային եզերքէն, եւ թեթեւ մը դէպի ծախ կ'երթայ, որպէսզի Ընծան ժողովուրդին կողմէ տեսնուի, եւ ձեռնամած կը կանգնի: Իսկ բուրվառակիր Սարկաազը խնկարկելէ ետք, կու գայ կը համբուրէ Սեղանը եւ ապա պատարագիչին աջը, այդ ձեռով խաղաղութեան ողջոյնը անելով անկէ, եւ բեմին աջ աստիճաններէն վար իջնելով՝ ողջոյնը կը փոխանցէ դասին կեդրոնը կանգնած աագերեցին, կամ ժողովուրդի մէկ ներկայացուցիչին:

Մինչ այդ, սպասարկող Սարկաազը բեմէն կը հրահանգէ՝ «Ողջոյն տուք միմեանց ի համբոյր սրբութեան...» (=Սուրբ համբոյրով ողջունեցէք իրար): Եւ դպիրները ժողովուրդին հետ միասին կ'երգեն ծանօթ գեղեցիկ երգը՝ «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ»:

Ողջոյնը տուող իւրաքանչիւր անձ կ'ըսէ՝ «Քրիստոս է ի միջի մերում» (=Քրիստոս մեր մէջն է), իսկ ողջոյնը ստացողը կը պատասխանէ «է եւ եղիցի» (=Մեր մէջն է եւ միշտ) պիտի ըլլայ):

Ողջոյնի այս խօսքը արտայայտութիւնն է այն համոզումին, թէ Քրիստոս իր յաւերժական ներկայութեամբ եւ հիմա այստեղ՝ եկեղեցիին մէջ՝ իր մարմնաւոր ներկայութեամբ «մեր մէջն է», ներկայ է:

Ողջոյնի բանաձեւին կ'ընկերանայ ողջագուրումը: Անցեալին այս ողջագուրումը ձեական չէր, այլ՝ իրական, եւ իրական համբոյրով, ինչպէս Սարկաազին հրահանգը կ'ըսէր: Սկզբնական քրիստոնէական փոքր համայնքները հաւատքի շատ սերտ ընտանիք մը կը կազմէին, եւ ոչ ոք անպարկեշտ բան կը տեսնէր ընտանիքի մը անդամներուն միջեւ փոխանակուած համբոյրին մէջ:

Որքան եկեղեցիները մեծցան, այնքան ողջոյնը ձեւափոխուեցաւ: Սկզբնական համբոյրը փոխանակուեցաւ ողջագուրումով, երբ իւրաքանչիւրը միասին ուր կը համբուրէր: Յետոյ, այս ալ փոխուեցաւ, եւ իրարու թեթեւ խոնարհումի մը ձեւը ստացաւ՝ աջ ձեռքը կրծքին դրուած: Իսկ կարգ մը ուրիշ եկեղեցիներու մէջ, անկախ վերածուեցաւ պարզ ձեռք թօթուելու արարողութեան մը, որ իր կարգին նահանջի մէջ է ներկայ ժամանակներուն...:

Պահ մը երեակայեցէք, որ «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ» երգը գոյութիւն չունի, եւ կատարեալ լռութեան մէջ հաւատացեալները իրարու կը փոխանցեն ողջոյնը: Այդպէս էր Պատարագը Ս. Ներսէս Շնորհալիին առաջ: Շնորհալի հայրապետը ինքն էր, որ այս սքանչելի երգը յօրինեց, տուեալ խորհրդալից պահը դարձնելով անելի պայծառ, եւ ողջոյնը՝ անելի գուարթ ու յաղթական: Եւ իր աշակերտը՝ Ս. Ներսէս Լամբրոնացի, արդէն այս երգը առած է իր Պատարագամատոյցին մէջ:

ՈՐՔ ՀԱՒԱՏՈՎ ԿԱՑՔ

Տօնական օրերուն, «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ»էն անմիջապէս ետք, սուրբ Սեղանին սպասարկող Սարկաազները կ'երգեն. «Որք հաւատով կայք յանդիման սուրբ Սեղանոյս արքայական, տեսէք բազմեալ Քրիստոս արքայն եւ շուրջ պատեալ զօրք վերնականք» (=Դուք՝ որ հաւատքով կանգնած էք արքայական այս սուրբ Սեղանին դիմաց, տեսէք [հոն] բազմած Քրիստոս արքան եւ զինք շրջապատող վերնական [=երկնային] զօրքերը):

Այս երգին դպիրները եւ ժողովուրդը կը պատասխանեն. «Վերհամբառնամք զաչս ունելով եւ պաղատիմք զայս ասելով, ըզմեղա մեր մի՛ յիշեսցես, այլ գթութեամբ քո քաւեսցես: Ընդ հրեշտակացն օրինեմք զքեզ, եւ ընդ սրբոց [քոց], Տէր, փառք քեզ» (=Մեր աչքերը բարձրացնենք եւ պաղատիմք՝ այսպէս ըսելով.- Մեր մեղքերը մի՛ յիշեր, այլ գթութեամբ քաւէ: Հրեշտակներուն հետ կ'օրհնեցանք քեզ, եւ սուրբերուն հետ [կ'ըսենք]՝ «Փառք քեզի»):

Ժողովուրդը կը պատասխանէ՝ «Առ քեզ, Աստուած», այսինքն՝ ուշադրութեամբ կը նայինք քեզի, ի՞նչ Աստուած:

Սարկաազը կը շարունակէ՝ «Պատարագուողը Քրիստոս է, Աստուծոյ անարատ Գառնուկը» («Պատարագ Քրիստոս մատչի, անարատ Գառն Աստուծոյ»), որ Տէրը եւ Աստուածն է, եւ մենք իրեն է որ կը նայինք՝ մեր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած:

Եւ ժողովուրդը կը լրացնէ մտածումը. «Ողորմութիւնն է խաղաղութիւնն եւ պատարագ օրհնութեան», այսինքն՝ պատարագուող Աստուծոյ Գառնուկը մեզի համար աղբիւր է ողորմութեան եւ խաղաղութեան, եւ մեր գոհութեան կամ երախտագիտութեան ընծան է՝ Աստուծոյ:

Այստեղ միջանկեալ երկու նկատողութիւն ունինք.-

1. Թէպէտ մինչեւ այս հանգրուանը առիթ չէրու ըսելու, բայց այստեղ անելի յստակ կը դիտենք, որ Պատարագը կը զարգանայ Քահանայ եւ ժողովուրդ երկախօսութեամբ, կամ Քահանայ-Սարկաազ-ժողովուրդ եռախօսութեամբ: Յաճախ մէկուն կամ միւսին բաժինը ինքն իր մէջ լման չէ, եւ իր ամբողջական իմաստը կը ստանայ միայն դիտելով ամբողջ փոխասացութիւնը, ուր մէկ միտքը կը շղթայուի միւսին եւ կ'ամբողջացնէ զայն: Ասիկա՝ Պատարագի խօսքերը հասկնալու գաղտնիքներէն մէկն է:

2. Վերջին ժամանակներուն, շատեր սովորութիւն դարձուցեր են Ողջոյնէն անմիջապէս ետք նստիլ: Ասիկա հաշտ չէ տուեալ պահու մեծ խորհուրդին հետ: Սարկաազին հրահանգը (Գրաբարին մէջ) երեք անգամ կը կրկնէ՝ «կացցուք», որ կը նշանակէ «կանգնիք», «ոտքի կենանք [կամ մնանք]», կանգուն մնանք»: Ինչպէս մենք հետեւաբար կրնանք նստիլ: Նոյնը, ինչպէս տեսանք, այլ ձեռով կ'արտայայտուի՝ երբ խորանէն կ'երգուի. «Որք հաւատով կայք յանդիման սուրբ Սեղանոյս արքայական, տեսէք բազմեալ Քրիստոս արքայն եւ շուրջ պատեալ զօրք վերնականք» (=Դուք՝ որ հաւատքով կանգնած էք արքայական այս սուրբ Սեղանին դիմաց, տեսէք [հոն] բազմած Քրիստոս արքան եւ ինք շրջապատող վերնական [=երկնային] զօրքերը): Ո՛չ մէկ տրամաբանութիւն կը տեսնուի, որ մենք այս պահուն նստինք, եթէ անշուշտ հիւանդ չենք կամ հարկեցուցիչ ուրիշ պարագայ մը չունինք:

Ողջոյնի բաժինը կը փակուի օրհնութեամբ: Երբ բոլոր հաւատացեալները միասնաբար Աստուծոյ հետ իրենց հաշտութիւնը կը յայտարարեն հրճուանքով, եւ իրենց միտքիւնը կը հոշակեն Քրիստոսով, պատարագիչը կը դառնայ եւ խաչակնքելով կ'օրհնէ բոլորը՝ Պօղոս Առաքեալի գործածած օրհնութեան բանաձեւով (հմմտ Բ. Կր 13.13). «Շնորհք, սէր եւ աստուածային սրբարար զօրութիւնն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ՝ եղիցի ընդ ձեզ, ընդ ամենեսեանս» (=Հօրը, Որդիին եւ Սուրբ Հոգիին շնորհքը, սէր եւ աստուածային սրբացուցիչ զօրութիւնը ձեզի՛ բոլորիդ հետ ըլլայ):

Յետոյ, դարձեալ Սարկաազին ու ժողովուրդին միջեւ փոխասացութիւն մըն է որ կը հնչէ.

• Սարկաազը կը հրահանգէ. «ըզդրունս, զդրունս...», այսինքն՝ «Դունները, դոնները [փակեցէք], եւ իմաստուն զգուշատրութեամբ՝ ձեր միտքերը վեր բարձրացուցէք՝ աստուածային այս խորհուրդին»:

• Որպէս արձագանգ՝ ժողովուրդը կ'ըսէ. «Մեր միտքերը քեզի բարձրացուցած ենք, Ամենակալ Տէր» («Ունինք առ քեզ, Տէր Ամենակալ»):

• Սարկաազը, իր կէս մնացած հրահանգը կը շարունակէ. «Եւ գոհացարուք զՏեառնէ՛ բոլորով սրտիս» (= Եւ ամբողջ սրտով գոհութիւն յայտնեցէք Տիրոջ):

• Ժողովուրդը կը պատասխանէ. «Արժան եւ իրաւ», այսինքն՝ «Իրաւացի է եւ արդար»:

• Իսկ, այս խօսքին ալ իմաստը պատարագիչին ծածուկ աղօթքն է, որ կ'ամբողջացնէ կամ կը բացայայտէ. «Իրապէս իրաւացի է եւ արդար՝ սրտանց եւ եռանդագին երկրպագելով փառաւորելով քեզ Ամենակալ Հայր...»:

Ապա, աղօթքը կը յիշէ Քրիստոսի մարդեղութիւնը եւ մեր մէջ բնակութիւնը, ատով իսկ երկիրը երկինքի վերածելը, որովհետեւ «մեր փրկութեան համար մարդանալով՝ երկնայիններու հոգեղէն խումբերուն միախառնուելու շնորհքը տուաւ մեզի»: Ապա, մինչ այդ ծածուկ ըստածները պատարագիչը կը լրացնէ բարձրաձայն, եղանակով. «Եւ ընդ Սերովբէսն եւ ընդ Քերովբէսն...», այսինքն՝ «Եւ շնորհեց, որ սերովբէսներուն ու քերովբէսներուն ձայնակցելով [քու] սրբութիւնդ երգենք ու եղանակենք, բարձրաղաղակ գոչելով եւ ըսելով»:

(Շարունակելի 10)
«ՀԱՍՎԿՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ»
ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ,
ԿԱՌՈՅՑԸ, ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԶԱՐԵՎ ԱՐՔ. ԱԶՆԱԻՌԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍ ՏԵՐ ԿԸ ԿԱՆԳՆԻ ՏԵՐ ԶՈՒՆԵԾՈՂԻՆ

«Տէր, մէկը չունիմ» (Յի 5.7): Ասիկա Բեթեզդայի անդամալոյծին պատասխանն էր ուղղուած Տիրոջ, երբ Տէրը հարցուց անոր. «Կ'ուզէս առողջանալ» (Յի 5.6): Անդամալոյծը կը խորհէր որ մէկը չունէր, բայց ահա եկաւ Մէկը, որ բուն Մէկն էր, ճշմարիտ Մէկ էր: Եւ Յիսուս ինքն էր այդ մէկը. Յիսուս՝ որ չի թողուր թուղուածը. չի լքեր լքուածը. չի մոռնար մոռցուածը. չ'անտեսեր անտեսուածը. Յիսուս՝ որ կ'առանձնանայ առանձինին հետ ու կ'օրհնէ անոր առանձնութիւնը. Յիսուս՝ որ մինակին հետ մինակ կ'ըլլայ ու կը լեցնէ անոր մինակութիւնը: Ասկէ ետք չըսենք թէ մէկը չունինք, որովհետեւ ունինք Յիսուսը, որ միշտ մեզի հետ է. Մեզի հետ է մանաւանդ նեղութեանց ժամանակ, եւ ասիկա գիտնալը շատ կարեւոր է, քանի մարդիկ սովորաբար նեղութեանց ժամանակ է որ անտէր ու մինակ կը զգան: Եւ այդպէս կը զգան, որովհետեւ կը տեսնեն թէ ինչպէս ուրիշներ կը սկսին հեռանալ իրենցմէ, դրացիներ կը սկսին իրենց դռները փակել անոնց առջեւ, բարեկամներ իրենց յարաբերութիւնները անոնց հետ կը պաղտեցնեն, ազգականներ անոնց վիճակը չտեսնել կը ձեւացնեն: Եւ այս բոլորին վրայ, Չարը կու գայ անոնց մէջ սերմանելու մարդոց ու Աստուծոյ կողմէ լքուած ու մոռցուած ըլլալու զգացումները, եւ ասիկա պատճառ կը դառնայ որ դժբախտ զգան: Մեզմէ ի՞նչ չի գիտեր սակայն որ զգացումը յաճախ կը խաբէ: Իրականութիւնը այն է, որ Տէրը նեղութեանց ատեն՝ անելիով մեր կողքին է, թէկուզ մենք ասիկա չզգանք:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ
Վաղինակ Ծ. Վրդ. Մելոյեան

A PRAYER FOR TRUST AND REFUGE Psalm 10

I will always thank the Lord;
I will never stop praising him.
I will praise him for what he has done;
may all who are oppressed listen and be glad!
Proclaim with me the Lord's greatness;
let us praise his name together!
I prayed to the Lord, and he answered me;
he freed me from all my fears.
The oppressed look to him and are glad;
they will never be disappointed.
The helpless call to him, and he answers;
he saves them from all their troubles.
His angel guards those who honor the Lord
and rescues them from danger.
Find out for yourself how good the Lord is.
Happy are those who find safety with him.
Honor the Lord, all his people;
those who obey him have all they need.
Even lions go hungry for lack of food,
but those who obey the Lord lack nothing good.
Come, my young friends, and listen to me,
and I will teach you to honor the Lord.
Would you like to enjoy life?
Do you want long life and happiness?
Then keep from speaking evil
and from telling lies.
Turn away from evil and do good;
strive for peace with all your heart.
The Lord watches over the righteous
and listens to their cries;
but he opposes those who do evil,
so that when they die, they are soon forgotten.
The righteous call to the Lord, and he listens;
he rescues them from all their troubles.
The Lord is near to those who are discouraged;
he saves those who have lost all hope.
Good people suffer many troubles,
but the Lord saves them from them all;
the Lord preserves them completely;
not one of their bones is broken.
Evil will kill the wicked;
those who hate the righteous will be punished.
The Lord will save his people;
those who go to him for protection will be spared.

ՆԻԿԻՈՅ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎԻ 1700-ԱՄԵԱԿ

«ՈՐ ԷՋՆ Ի ՅՈՐԴԱՆԱՆ, ՔԱՐՈՁԵԱՑ ՅԱՌԱՔԵԱԼՍՆ ԵՒ ԲՆԱԿԵՑԱԻ Ի ՍՈՒՐԲՍՆ»:

Այս նախադասությունը չկայ Նիկիական կամ Կոստանդնուպոլսոյ Հաւատամքին մէջ, Անիկա մեր գործածած Հաւատամքին մէջ յաւելում մըն է, որ լռելեայն պատասխան կու տալ կարգ մը աղանդներու արծարծած հարցերուն, յաւելեալ ճշդում բերելով աշխարհի մէջ Սուրբ հոգիին գործունէութեան մասին,

ՈՐ ՅՈՐԴԱՆԱՆ [ԳԵՏԻՆ] ՎՐԱՅ ԻՋԱԻ

Այս կարճ նախադասությունը.-

1. Պատասխան մըն է «Որդեգրական» աղանդին: Առաջին դարէն իսկ կային աղանդաւորներ, որոնք զՔրիստոս Աստուծոյ Որդի ճանչնալով հանդերձ, կ'ըսէին՝ թէ անիկա պարզ մարդ մըն էր, որ Աստուծոյ յատուկ շնորհքը վայելեց եւ Աստուծոյ կողմէ որդեգրուեցաւ: Եւ որդեգրութեան պահը նոյնինքն Քրիստոսի մկրտութեան պահն էր,- կ'ըսէին,- երբ Սուրբ Հոգին իջաւ անոր վրայ: Բայց Հաւատամքը ամենագորեղ բացատրութիւններով կը հաստատէ Որդիին՝ մեր Տիրոջ եւ Փրկիչին՝ Յիսուս Քրիստոսի կատարեալ աստուածութիւնը, որ տեղ չի ձգեր Որդեգրականութեան: Արդ, այս նախադասութիւնը լռելեայն կերպով կը մատնանշէ, թէ մկրտութեան պահուն Սուրբ Հոգին կը յայտնուի. -

ա) Վկայելու համար Որդիին եւ անոր աստուածութեան (Տե՛ս Յի 1.32-34):

բ) Յոյց տալու համար, թէ Աստուած Քրիստոսով բոլոր մարդիկը կը կոչէ որդեգրութեան:

2. Ակիզբ նոր ստեղծագործութեան:

Սուրբ Հոգին Աստուած ստեղծագործ գործութիւնն է, արարիչ (Յոբ 38.4: Սղ 104.30): Քրիստոսի մկրտութիւնը նոր եւ հոգեւոր ստեղծագործութիւնն է, երբ Սուրբ Հոգին իր էջքով՝ Յորդանանը մկրտութեան առաջին կը վերածէ, ինչպէս ամէն մկրտութեան խորհուրդի՝ Եկեղեցոյ առաջնին վրայ իջնելով՝ զայն նոր Յորդանանի կը վերածէ, զայն կը վերածէ ստեղծագործութեան ջուրերուն (Հմմտ Ծն 1.2), հոնկէ նորոգ ստեղծելու համար մկրտուելու եկած երախսան, իբրեւ հոգեղինացած արարած եւ իբրեւ Աստուծոյ որդի:

3. Ինչո՞ւ Սուրբ Հոգին աղանակերպ երեցաւ:

Մկրտութեան պահուն, Սուրբ Հոգին Աստուած, որ իր էութեամբ եւ ներկայութեամբ ամբողջ տիեզերքը կը լեցնէ (Հմմտ Եր 23.24), իր ներկայութիւնը մարմնաւորապէս զգալի եւ տեսանելի դարձուց մարդոց, աղանիկ կերպարանքով, Սո 3.16: Սր 1.10: Ղկ 3.21-22): Յիսուսի մկրտութեան պահուն, Սուրբ Հոգիին այս աղանակերպ էջքը երեք խորհուրդներ կը բերէ մեզի.-

ա) Սուրբ Երրորդութեան յայտնութիւնը: Նոր Կտակարանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնենք աստուածութեան երեք անձերուն միաժամանակ յայտնութիւնը:

բ) Սուրբ Հոգիին տեսանելի ներկայութիւնը՝ ապացոյց անոր առանձին անձնաւորութիւն ըլլալուն: Հին Կտակարանը յաճախակի կը խօսի Աստուծոյ Հոգիին մասին, բայց անիկա կարծէք միշտ կը մնայ աստուածային անտեսանելի եւ խորհրդաւոր ոյժով, որ երբեք տեսանելի չի դառնար, իր անձնաւորութիւնը առանձնաբար չի դրսեւորեր: Մինչ ահա այստեղ կը յայտնուի «մարմնաւոր երեւոյթով», աղանիկ մը պէս: Հորը եւ Որդիին կողքին այս երեւումը անսխալ կերպով ցոյց կու տայ Սուրբ Հոգիին զանազանութիւնը Հորմէն ու Որդիէն, եւ անոր անջատ անձնաւորութիւն մը ըլլալը, թէպէտ միաժամանակ անբաժանելի միութիւնը Հորը եւ Որդիին հետ:

գ) Սուրբ Հոգիին հիմնական յատկանիշը: Սուրբ Հոգին կը յայտնուի աղանիկ մը պէս, սակայն կերպարանքը կամ նմանութիւնը շփոթելու չէ Սուրբ Հոգիին ճշմարիտ ինքնութեան հետ: Աստուծոյ յայտնութիւնները ամէն անգամ տարբեր կերպարանքով մը կը կատարուին, իւրաքանչիւր անգամին Աստուծոյ տարբեր մէկ յատկանիշը արտալայտելու համար: Աղանիկ նշանակ է միամտութեան, անկեղծութեան, անմեղութեան եւ հաւատարմութեան: Քրիստոնէական Եկեղեցիին համար աղանիկ սրբութեան խորհրդանիշն է: Եւ Յորդանան գետին վրայ յայտնութիւնը ճիշդ այս սրբութեան կ'առնչուի, որովհետեւ մեր Տէրը բոլոր մարդոց տեղը ինք մկրտուեցաւ, զանոնք բոլորը մաքրելու եւ սրբելու համար իրենց մեղքերէն, նոր եւ անարատ սիրտ մը եւ հոգի մը տալու համար անոնց (Հմմտ Սղ 51.7 եւ 10-11):

ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՈՒՍՈՒՑԱԼՆԵՑ

Այս հաստատումը կ'ակնարկէ Սուրբ Հոգիին Վերնատուն էջքին, եւ առաջին հերթին՝ առաքեալներուն շնորհուած նոր մկրտութեան (տե՛ս Սո 3.11. Հմմտ Գրծ 2.1-4):

Սուրբ Հոգիին կրակով մկրտութիւնը կը հասկցուի. -

1.- Նախ՝ հնոցի մը պէս, որ ամէն աղտ կ'այրէ եւ կը սպառէ:

2. - Կրակի գետի մը պէս, որ աշխարհ կ'երթայ՝ նոյնպէս այրելու մոլորութիւններն ու մոլորութիւնները, եւ առաքինութեանց ոսկին եւ արծաթը փայլեցնելու:

3.- Բոցին աննիւթականութեամբ, ջերմութեամբ եւ մշտապէս դէպի բարձունք ձգտումին օրինակով՝ մարդիկը օրէ օր կը ձերբազատէ իրենց նիւթական ձգտումներէն, կը լեցնէ աստուածային սիրոյն եւ վերին ճշմարտութեանց սիրուն ջերմութեամբն ու կրակովը, եւ զանոնք միշտ կը մղէ վեր:

Հոգեգալստեան օրը, Վերնատան մէջ բոցեղէն լեզուներու կերպարանքով իջնելով առաքեալներուն վրայ, Սուրբ Հոգին.-

1.- Առաքեալները իր պատգամով (լեզուներ) լեցուց:

2. - Չանոնք օժտեց պարգեւներով, յատկապէս՝ ուսուցանելու կարողութեամբ:

3.- Քրիստոսի աստուածութեան ճանաչողութիւնը եւ ապացոյց դրաւ անոնց սրտին մէջ:

4.- Առաքեալները Քրիստոսի վկաներու վերածեց:

5. - Քրիստոսի Մկրտութեամբն սկսած նոր ստեղծագործութիւնը շարունակեց, ծնունդ տալով Քրիստոսի Եկեղեցիին:

ԵՒ ՍՈՒՐԲԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԲՆԱԿԵՑԱԻ

Աստուած սկիզբէն իր Հոգին տուաւ մարդուն, որպէսզի մարդը կարենայ յարաբերիլ Աստուծոյ հետ: Բայց մարդը իր արարքներով տրտմեցուց Աստուծոյ Հոգին, եւ Աստուած լքեց մարդը (Ծն 6.3): Եւ սակայն բոլոր ժամանակներուն ալ Աստուծոյ Հոգին եկաւ եւ բնակեցաւ այն մարդոց մէջ, որոնք Աստուծոյ ներկայութեան ապրելու ջերմ ցանկութիւնը ունեցան, եւ իրեն հնազանդ կամք մը ցուցաբերեցին: (Հին կտակարանի արդարներ, մարգարէներ):

Հոգեգալստով, մարդկութենէն առնուած Սուրբ Հոգին վերստին պարգեւուեցաւ: Մարդը վերստին դարձաւ տաճար եւ բնակարան Աստուծոյ: Դարձաւ Աստուծոյ նուիրուած, «սուրբ»: Արդարեւ, սուրբերը եկեղեցոյ ծիսական կեանքին մէջ յիշատակուող եւ տօնուող անձերը չեն միայն, այլ՝ բոլոր քրիստոնէաները: Նոր Կտակարանը «սուրբեր» կը կոչէ բոլոր քրիստոնէաները (Հմմտ Հռ 15.25 եւ 31. Բ. Կր 13.12: Փլյ 1.1, 4.21, 23: Ա. Տմ 5.10 եւ այլն), որովհետեւ.-

1.- Անոնք Քրիստոսով սրբուած են (Ա. Կր 1.2. Հմմտ Յո 1): Սրբուած են անոր աստուածային սրբարար խօսքով ու զօրութեամբ, եւ տեսականօրէն կը սրբագործուին նոյն խօսքով ու զօրութեամբ (ՅՀ 15.3, 17.17):

2.- Անոնք կանչուած են «սուրբեր ըլլալու», այսինքն՝ «Աստուծոյ սուրբ ժողովուրդը ըլլալու» (Հռ 1.7: Ա. Կր 1.2: Բ.Տմ 1.9, Ա.Պտ 2.9):

3.- Անոնք Աստուծոյ հետ իրենց միութիւնը վերագտած, եւ իրենք զիրենք ամբողջութեամբ Աստուծոյ նուիրած են:

4. - Անոնք իրենք զիրենք Աստուծոյ տաճար եւ բնակարան դարձուցած են:

5.- Անոնք սրբութեան ձգտող կեանքով մը կ'ապրին:

Գեղեցիկ է Հռոմայեցիներուն ուղղուած նամակին մէջ Պօղոս առաքեալի խորհրդածութիւնը, որ Սուրբ Հոգիով ապրուած կեանքի պատկերը կը զօժէ, եւ մեզ բոլորս կը լեցնէ յոյսով, լաւատեսութեամբ եւ հոգիի խաղաղութեամբ, եւ ապագայ փառքին լուսեղէն հորիզոնը կը բանայ մեր միտքերուն դիմաց (Հռ 8.1-17):

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱՌԱՏԱՄՔԻՆ
Չարեհ Արք. Ազնաւորեան
(Շարունակելի 13)

THE BOOK OF JEREMIAH

WRITTEN: AROUND 626BC ONWARD

WHAT YOU NEED TO KNOW:

God was at the end of his tether with the kingdom of Judah. He had sent many warnings through his prophets, and yet the kings of Judah (except for Josiah who brought the nation back to God – see 2 Kings 22) continued to ignore God. Jeremiah witnessed the decline of Judah until the destruction of his home at the hands of the Babylonians. He saw the temple being destroyed by enemy forces and his countryfolk being sent into exile. Although he foresaw and prophesied much of this, Jeremiah still had words of hope to offer to the Judeans, even when they were carried off into captivity.

WHY READ IT?

Jeremiah was known as the 'weeping prophet.' He wasn't one to hold back on his emotions. The events going on around him were raw for him and he would often vent his feelings at God. He would cry, get angry and lament in his prayers. Although he brought prophecies of doom and destruction to Judah, he oten pleaded with God to change his mind. Jeremiah teaches us that being emotional with God, being angry and upset about the brokenness around us, is good.

THE LETTERS 3 JOHN

WRITTEN: AD90s

WHAT YOU NEED TO KNOW:

This is a personal letter from John to a Christian man called Gaius, advising him on what to do about a troublemaker in the church. A man called Diotrephes was shaking things up and preventing people in his church from being welcoming, hospitable and kind to other believers.

WHY READ IT?

This short letter is a super-quick read that encourages us to help all our fellow Christians and to imitate goodness rather than evil. It warns us not to follow the example of people who cause trouble.

ROMANS DESTROY JERUSALEM
(AD 70)

Ազգային Առաջնորդարան
Armenian Prelacy of Canada
Prélature Arménienne du Canada

514-856-1200
prelacy@armenianprelacy.ca
www.armenianprelacy.ca

Խմբագիր՝ Հոգեշնորհ Տ. Յակոբ Վրդ. Եագուպեան
3401 Olivar Asselin Montréal, Quebec H4J 1L5